

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکز
مقطع کارشناسی ارشد
پایاننامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش: بین الملل

عنوان:

بررسی راهکارهای حقوقی مقابله با دامپینگ در تجارت بین الملل

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر ربیعا اسکینی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر منصور پورنوری

نگارش:

مریم عابدی

تابستان 1390

فهرست

عنوان	صفحه
چکیده.....	1
مقدمه.....	3
فصل اول : کلیات.....	9
مبحث اول : تاریخچه دامپینگ و وضع قوانین مقابله با آن.....	10
مبحث دوم : مکانیزم دامپینگ.....	14
مبحث سوم : علل وقوع دامپینگ.....	20
مبحث چهارم : ارتباط دامپینگ با حقوق رقابت.....	23
مبحث پنجم : ارتباط دامپینگ با نظام تجارت آزاد سازمان تجارت جهانی (WTO).....	28
فصل دوم : مقابله حقوقی و تجاری با دامپینگ.....	32
مبحث اول : حقوق داخلی کشورها در برخورد با مسئله دامپینگ.....	33
مبحث دوم : موافقت نامه های بین المللی و منطقه ای در خصوص دامپینگ.....	42
فصل سوم : روش های حل و فصل اختلافات دامپینگ.....	74
مبحث اول : حل اختلافات در کمیته اقدامات ضد دامپینگ سازمان تجارت جهانی (WTO).....	75

110 .....مبحث دوم : نظام مشورت وحل اختلاف سازمان تجارت جهانی(WTO)

114 .....نتیجه گیری

124 .....فهرست منابع

چکیده

سازمان تجارت جهانی یک سازمان بین المللی است که قوانین جهان تجارت را تنظیم و اختلاف اعضا را حل و فصل می نماید. پیوستن تعداد روز افزون کشورها به سازمان تجارت جهانی و حرکت در جهت آزادسازی رژیم های تجاری در کشورهای صنعتی و یا در حال توسعه، شواهد انکار ناپذیری از تسریع روند جهانی شدن به دست می دهد. کاهش نرخ تعرفه ای و رقابت در بازارهای صادرات و بازار داخلی در کنار مزایای بسیار خوب، مشکلاتی را نیز برای صنعت کشورها به همراه خواهد داشت. این خطرات مربوط به دامپینگ و پرداخت یارانه به محصولات صادراتی است. در راستای این رقابت های غیر منصفانه سازمان بر آن شد تا قواعدی را برای مقابله با این رویه های غیر منصفانه ایجاد کند، موافقت نامه ضد دامپینگ سازمان تجارت جهانی که یکی از موافقت نامه های کالایی وابسته به گات است یکی از قواعد وضع شده برای مقابله با دامپینگ است. هر چند مفاد موافقت نامه در خصوص دامپینگ از نقاط بسیار قوی برخوردار است اما در زمینه های مفهوم دامپینگ، بهای صادرات، و عدم تعیین مدت تجدیدنظر دچار کاستی هایی است.

لازم به ذکر است با توجه به جریان منطقه گرایی در تجارت امروز، موافقت نامه های منطقه ای مختلف در زمینه تجارت میان کشورهای مختلف منعقد گردیدند. تمام این موافقت نامه ها بر اصل تسهیل روابط تجاری و به نوعی سعی در جهت آزادسازی تجارت تاکید کرده اند. و با توجه به این که این امر راه را برای تجارت غیر منصفانه (دامپینگ) هموار می سازد، موافقت نامه های مذکور غالباً به مسئله دامپینگ اشاره نموده اند. ولی در این خصوص با کاستی های فراوانی روبرو هستند.

اسناد صادره از سوی سازمان تجارت جهانی نشان می دهد که سابقه تحقیقات و اقدامات ضد دامپینگ علیه ایران وجود دارد و احتمال افزایش این قبیل اقدامات با باز شدن درهای

اقتصادکشور بر تجارت آزادی رود. با توجه به موافقت با عضویت ایران به عنوان
عضو ناظر سازمان تجارت جهانی و ایجاد الزام برای کشور با هماهنگی قوانین داخلی با مقررات
سازمان و هم چنین ضرورت تدوین مقررات ضد دامپینگ با اواخره در سال 1386 مقررات
ضد دامپینگ به تصویب هیأت وزیران رسید. مصوبه اخیر هر چند بسیاری از نقاط مبهم قوانین قبل
را روشن ساخته است اما باز هم ناقص است. (عدم تعیین معیار برای تشخیص قیمت
صادراتی، عدم تعریف دقیق و کامل صنعت داخلی)

مقدمه:

بحث جهانی شدن تجارت و گسترش فضای آزاد رقابت در سال های پس از جنگ جهانی دوم به موضوع اصلی محافل اقتصادی بین المللی تبدیل شد و در سایه گفت و گوها و موافقت نامه های چندجانبه تجاری، پیشرفت شگرفی یافت. طی چنددهه اخیر تلاش های چندجانبه ای در راستای آزادسازی تجارت از طریق حذف موانع و محدودیت های کمی (غیر تعرفه ای) و کاهش موانع تعرفه ای صورت گرفت. این تلاش ها منجر به تشکیل گات و در آخر سازمان تجارت جهانی گردید.

بیان مسئله

از زمان انعقاد موافقت نامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) تا گفت و گوهای دورار و گونه در اواخر قرن گذشته پیشرفت شایان توجهی در ایجاد فضای رقابتی در عرصه تجارت بین المللی حاصل شده و امروزه بسیاری از کشورها در قالب سازمان تجارت جهانی به تلاش های خود در این راستا ادامه می دهند. در آزادسازی تجارتی که دیوارها و مرزهای یک کشور برداشته می شود و کالاها با محدودیت ها و موانع کمتری وارد کشور دیگری گردند، ممکن است تولیدکنندگان یا صادرکنندگان یک کشور از این امر سوء استفاده نموده و موازنه را بر هم بزنند. به همین دلیل قوانین داخلی کشورها و سپس در تلاش های چندگانه گات و دوره های بعدی و در نهایت در موافقت نامه سازمان تجارت جهانی به این امر اذعان داشته و رویه غیر منصفانه (دامپینگ) را تقبیح نموده و جهت مقابله با آن شیوه های خاصی را ارائه دادند. دامپینگ به عنوان یکی از رویه های غیر منصفانه، ابزاری است برای رقابت نامشروع که مورد استفاده شماری از شرکت های جهت گسترش بازار خارجی قرار گرفته و در مواردی، بخش های تولید داخلی کشور واردکننده را به نابودی می کشاند. دامپینگ به معنای ارزان فروختن یک

کالا در کشور دیگر به زیر ارزش معمولی و منصفانه آن است. از آنجاکه قواعد کلی سازمان تجارت جهانی بر پذیرش نظام تجارت آزاد به تبع آن کاهش موانع تعرفه ای تأکید کرده و کشورهای عضو امکلف ساخته است که ساختار اقتصادی و حقوقی خود را با مقررات این سازمان همسو و هماهنگ نمایند، خطر وقوع دامپینگ افزایش یافته است. فضای حاکم بر تجارت امروز، فضایی کاملاً رقابتی است و وجود کشورهای مصرف کننده و خریداران انواع تولیدات کشورهای صنعتی نیز بیش از پیش بستری برای رقابت ناعادلانه فراهم ساخته است. دامپینگ به عنوان یکی از نمونه های رقابت ناسالم در عرصه تجارت جهانی است.

موافقت نامه سازمان تجارت جهانی در بردارنده اقداماتی به منظور مقابله با این عمل ضد رقابتی است که معمولاً به درخواست صنعت داخلی توسط دولت ها اتخاذ می گردد. اقداماتی از قبیل وضع عوارض قطعی ضد دامپینگ. هر چند که ساختار اقتصادی ایران امکان تحقق دامپینگ را تا حد بسیاری منتفی ساخته است، اما بی گمان نمی توان این روند را ادامه داد. زیرا کشور مادر راه الحاق به سازمان تجارت جهانی مکلف است به پذیرش نظام تجارت آزاد به تبع آن کاهش تعرفه در برخی موارد. این سیاست ها هر چند الزاماً، مادر مواردی صنایع کشور ما را با خطر دامپینگ مواجه می سازند. همچنانکه سیاست فعلی ایران در کاهش نسبی عوارض سنگین محصولات خارجی، خطر مواجهه با دامپینگ را تا حدی افزایش داده است. تمامی این خطرات ضرورت تطبیق قوانین داخلی با قواعد سازمان تجارت جهانی باعث گردید 26 مرداد 86 هیأت دولت مقررات ضد دامپینگ را تصویب نماید.

انگیزه انتخاب موضوع و هدف تحقیق

حقوق رقابت های بازرگانی از این جهت که نظام بازار را با اصول و قواعد بر خاسته از آن تعریف می کند، باعث افزایش کارآمدی مؤثر بازارها شده و از علائم بارز پیشرفت در بعد اقتصادی و صنعتی کشورها به حساب می آید.

نظر به این که مخاطب پاره ای از مواد حقوق رقابت دولت ها هستند در موارد دیگر به شرکت های خصوصی نیز اشاره شده است، اهمیت مطالعه این حقوق و مسائل مربوط به آن به خوبی آشکار است. پس از گفت وگوهای دور و گویه پیشرفت شایان توجهی در ایجاد فضای رقابتی در عرصه تجارت بین الملل حاصل گشته است. این آزادسازی تجاری هم تبعات مثبت و هم منفی را به همراه خود داشته است.

دامپینگ به عنوان یکی از نتایج منفی این آزادسازی تجاری به عنوان ابزاری جهت رقابت غیر منصفانه در عرصه تجارت بین المللی مطرح است.

با توجه به افزایش روز افزون معاملات تجاری و ورود هر چه بیشتر ایران به عرصه تجارت بین الملل اهمیت پرداختن به این موضوع آشکار می گردد.

هدف از گردآوری پایان نامه حاضر تبیین مفهوم دامپینگ، که از اوایل قرن 20 به ادبیات اقتصادی جهان وارد شده می باشد. و در واقع تلاش می شود ضمن بررسی کلیاتی درباره دامپینگ در چارچوب قواعد و اصول تجارت بین الملل، راه کارهای مقابله با این پدیده با استفاده از قواعد و مقررات سازمان تجارت جهانی به عنوان مقررات الگو و هم چنین پاره ای از موافقت نامه های منطقه ای ارائه گردد.

و هم چنین حقوق داخلی ایران که در راه الحاق به سازمان تجارت جهانی ناگزیر است در های اقتصادی بسته خود را به روی واردکنندگان خارجی باز نماید، و نیز حقوق داخلی چین که اعضا سازمان تجارت جهانی تنها با عضویت مشروط آن موافقت نموده اند به عنوان کشوری که

بیشترین هدف اقدامات ضد دامپینگ سازمان تجارت جهانی بوده است، در خصوص مسئله دامپینگ مورد مطالعه قرار خواهد گرفت.

سوالات و فرضیات تحقیق

باتوجه به آنچه در مورد دامپینگ به عنوان یکی از رویه های تجارت غیر منصفانه در موافقت نامه سازمان تجارت جهانی و موافقت نامه های منطقه ای و قوانین داخلی ایران آمده است، سوالات اصلی و فرعی پژوهش به شرح ذیل تنظیم شده اند:

- 1- شیوه های حقوقی مقابله با دامپینگ در تجارت بین الملل کدامند؟
- 2- آیا قواعد سازمان تجارت جهانی برای مقابله با دامپینگ می تواند به عنوان الگویی مناسب جهت استفاده حقوق داخلی کشورها قرار گیرد؟
- 3- باتوجه به روند الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی، آیا قواعد داخلی ایران در برخورد با مسئله دامپینگ مجهز است؟

علاوه بر سوالات اصلی که هدف محقق و محور اصلی پژوهش را تشکیل می دهند، سوالات فرعی نیز مطرح می شوند که پاسخ به آن ها به درک بهتر موضوع کمک می کند:

- 1- مفهوم دامپینگ چیست و دامپینگ چه زمانی به وقوع می پیوندد؟
- 2- آیا موافقت نامه های منطقه ای بخصوص موافقت نامه اتحادیه اروپا به مسئله دامپینگ توجه داشته اند؟

با توجه به سوالات فوق فرضیات مهم تحقیق عبارتند از:

- 1- اقداماتی همانند طرح دعوی نزد مراجع صالح جهت احراز دامپینگ و وضع عوارض موقتی و نهایی و قبول تعهدات در خصوص دامپینگ قابل تصور است.

- 2- مقررات سازمان تجارت جهانی بجز کاستی در چندین مورد الگوی مناسبی برای قواعد داخلی کشورها به حساب می آید و کشورهای عضو سازمان تجارت جهانی کاملاً منطبق بر موافقت نامه ضد دامپینگ سازمان تجارت جهانی عمل می نمایند.
- 3- در نظام حقوقی ایران، به جز چند ماده ناقص و مبهم مقررات خاصی در خصوص مقابله با دامپینگ وجود ندارد و تلاش دولت جهت تدوین آئین نامه مقابله با دامپینگ 1386 تنها اقدام مؤثر در این زمینه است.
- 4- زمانی که محصولی به کشور دیگری با قیمتی کمتر از ارزش عادی آن محصول به فروش می رسد، دامپینگ رخ می دهد. و با استفاده از معیارهایی نظیر قیمت عادی، قیمت صادراتی، و مقایسه ارزش عادی و قیمت صادراتی وقوع دامپینگ قابل احراز است.
- 5- موافقت نامه های تجاری منطقه ای نظیر موافقت نامه اتحادیه اروپا با تبعیت از اصل کلی تجارت آزاد سازمان تجارت جهانی تا حدودی نیز به مسئله دامپینگ توجه نموده اند و در موافقت نامه اتحادیه اروپا مفاد ویژه ای در خصوص این مسئله وجود دارد.

روش تحقیق

روش تحقیق در این پایان نامه تحلیلی و تا حدودی توصیفی است. با این توضیح که اطلاعات و داده های لازم با مراجعه به کتابخانه ها و سایت های موجود از طریق فیش برداری به دست آمده و سپس با راهنمایی لازم اساتید بزرگوار به تجزیه و تحلیل پرداخته شده است و با استفاده از روش های فوق سوالات تحقیق را یافته و در جهت اثبات یار فرضیه ها بررسی لازم به عمل آورده شده است.

تنظیم مطالب

مطالب در این پایان نامه در سه فصل تنظیم شده است و هر فصل نیز به فرآور موضوع

در گفتارها و بندهای مختلف تفکیک شده است.

فصل اول کلیاتی را در خصوص مفهوم دامپینگ، انواع آن و شیوه های احراز را بیان می دارد. در فصل دوم به بررسی حقوق داخلی ایران و چین و تعدادی از موافقت نامه های منطقه ای و بین المللی در بر خورد با مسئله دامپینگ پرداخته می شود. و فصل سوم مقررات موافقت نامه ضد دامپینگ سازمان تجارت جهانی را به عنوان مقررات الگو مورد بررسی قرار می دهد.

فصل اول:

كليات

مبحث اول: تاریخچه دامپینگ و وضع قوانین مقابله با آن

موضوع دامپینگ یا رقابت مخرب از مباحث بسیار مهم در تجارت بین الملل و به ویژه کشورهای وارد کننده کالا می باشد که می تواند خسارت جبران ناپذیری به صنایع کشورهای رو به رشد وارد کند.

گسترش تجارت خارجی از اواسط قرن 19 بر گرایش تجار به رقابت نا مشروع بیش از پیش افزود و مطالعات تاریخی نشان می دهد که کشور انگلستان در این زمینه پیشاهنگ سایر کشورها بوده است.¹

این کشور در اوایل قرن 19، با اتخاذ سیاست مکارانه سعی در حذف تولید کنندگان آمریکایی و انحصار بازار این کشور را داشته و تاثیرات مخربی که صادرات انگلستان بر صنایع داخلی آمریکا داشت مقامات آمریکایی را بر انعقاد موافقت نامه ای دو جانبه بر انگیخت که به موجب آن، صادر کنندگان انگلیسی، ملزم به رعایت اصول رقابت مشروع شدند. هر چند این موافقت نامه با وقوع جنگ میان دو کشور در سال 1812 عملاً به اجرا در نیامد اما می توان آنرا سر آغاز معاهدات بین المللی ضد دامپینگ دانست.²

در سال 1816 ایالات متحده برای حمایت از تولیدات داخلی خود، قانونی به نام قانون تعرفه³ 1816 وضع کرد که به موجب آن به مقامات کنترل واردات اجازه داد که برای مقابله با وضع تعرفه های گمرکی نامناسب، قیمت کالای وارداتی را افزایش دهند.

در زمینه قانون مقابله با دامپینگ، کشور کانادا با تصویب قانون 1904 پیشقدم گردید. پس از آن کشورهای زلاندنو، استرالیا، آفریقای جنوبی و ایالات متحده به وضع قانون خاص پرداختند.

¹ . Jacob viner, Dumping a problem in International Trade, 1969,p.30

² . صادقی، محسن، روش های مقابله با دامپینگ، تهران موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی، 1384، ص4

³ . Tariff ACT,1816

توجه به قواعد ضد دامپینگ به مرز داخلی کشورها محدود نشدند و گسترش تجارت بین الملل باعث شد تا طرح تهیه یک موافقت نامه بین المللی جهت مقابله دامپینگ به صورت یک موافقتنامه بین المللی برای نخستین بار در اوایل دهه 1920 در جامعه ملل مطرح گردد و سپس در سال 1933 مجدداً در کنفرانس جهانی اقتصاد طرح شد. هر چند به نتیجه قطعی منتهی نگردید.¹

تا اینکه موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (GATT) در سال 1947 در ماده 6 خود بی آنکه صراحتاً دامپینگ را ممنوع کند چنین مقرر داشت:

«کشورهای عضو، دامپینگ را که به موجب آن، محصولات یک کشور وارد تجارت کشور دیگر و با قیمتی کمتر از ارزش عادی محصولات می شود اگر سبب خسارت به صنعت داخلی شده یا تهدیدی جدی به صنعت تاسیس شده در قلمرو عضو متعاقد محسوب شده یا باعث تاخیر جدی در راه اندازی یک صنعت داخلی شود، محکوم کنند.»

پس از آن تلاش در تبیین بیشتر ماده 6 گات در دور کندی 1963 گشت که این تلاش ها منجر به تدوین مقررات جامع تر بین المللی در این زمینه نگشت.

در اول ژوئیه 1968 با حضور آمریکا، انگلستان، کانادا و جامعه اقتصادی اروپا مذاکراتی در مورد نحوه اجرای ماده 6 گات صورت پذیرفت و تعریفی مشابه ماده 6 ارائه گردید. با این تغییر اساسی که صرف ادعای وقوع دامپینگ را کافی ندانسته و اثبات ورود خسارت جدی² بر اساس یافته های قطعی³ را ضروری دانسته برای استماع دعوی.

این مقررات مورد اختلاف کنگره آمریکا قرار گرفت و به دلیل عدم امضای آمریکا، اهمیت

عملی نیافت.⁴

---

¹. صادقی، محسن، همان، ص6

². Material Injury

³. Positive Finding

⁴. صادقی، محسن، همان، ص8

در سال 1973 و همزمان با آغاز دور توکیو، مسایل دیگری چون نحوه اجرای مقررات ضد دامپینگ دورکندی، محاسبه قیمت بازار داخلی، محاسبه قیمت صادراتی، تعیین مهم بودن یا نبودن لطمه و مساله سمت خواهان مطرح گردید. همچنین بحث یارانه های صادراتی که تا آن زمان کمتر مورد توجه بود در این دوره مذاکرات مورد توجه قرار گرفت و بعدها زمینه ساز وضع موافقت نامه یارانه ها و اقدامات جبرانی در مذاکره معروف به دور اروگوئه شد.

(در مذاکرات این دوره 1986-1993 مسئله دامپینگ یکی از محورهای اصلی بود)

با این حال، عدم توافق میان کشورها در خصوص اصلاح مقررات موجود، موفقیت این دور را تهدید می کرد تا این که موافقت نامه جدیدی بدست آمد که با آغاز به کار سازمان تجارت جهانی در اول ژانویه 1990 به اجرا در آمد. این موافقت نامه که برای تمامی اعضا سازمان الزامی است، جایگزین مقررات چند جانبه دور اروگوئه شد. و به موجب آن اصل تجارت آزاد به عنوان یکی از اصول حاکم بر سازمان تجارت جهانی تعدیل شد.¹

مقررات سازمان به موجب موافقتنامه ضد دامپینگ (ADA)² و موافقتنامه یارانه ها و اقدامات جبرانی به کشورهای عضو اجازه می دهد که برای حذف اثر یارانه ها یا بر طرف کردن اثر زیان آور دامپینگ به منظور حمایت از صنایع داخلی خود، به وضع عوارض اقدام کنند. در کنفرانس چهارم وزیران در دوحه قطر در نوامبر سال 2001 میلادی دول عضو سازمان تجارت جهانی موافقت کردند که به مذاکرات جدیدی بپردازند.³

در این مذاکرات که به مذاکرات دوحه معروف شده است، 14 کشور در حال توسعه و توسعه یافته (از جمله ژاپن، نروژ، سوئیس) مصمم بودند که در برابر آمریکا که راهکارهای تجاری را به عنوان ابزاری جهت پیشبرد اهداف سیاست تجاری خود می دانست، مقاومت کنند.

¹. ایروانی، محمد جواد، سازمان تجارت جهانی، تهران، موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی، 1383، ص 9

². Anti-Dumping Agreement

³. صادقی، محسن، پیشین، ص 6.

از اوایل قرن 20 نخستین مقررات ملی مقابله با دامپینگ تدوین گشت و در طول زمان شمار فزاینده ای از قوانین ملی شورها در خصوص مقابله با دامپینگ شکل گرفت.

در سال 1980 فقط 8 کشور دارای قوانین ضد دامپینگ بودند و تا پایان سال 2001، 98 کشور قوانین ضد دامپینگ داشتند. (شامل بسیاری از کشورهای در حال توسعه)^۱

می توان گفت به طور متوسط نیمی از قوانین ضد دامپینگ بدون هیچ گونه معیاری وضع شده اند و سایر مقررات ضد دامپینگ نیز با وضع یا افزایش قیمت کالای صادراتی از سوی صادرکننده لغو شده است.

تعداد قوانین ضد دامپینگ از 880 مورد تا پایان سال 1997 به 1349 مورد در اواسط سال 2004 افزایش یافت.^۲

بررسی مقررات ضد دامپینگ نشان می دهد که آمریکا بزرگترین مصرف کننده این مقررات است و

هند، اتحادیه اروپا، کانادا و آفریقا در رده های بعدی هستند.^۳

در خصوص ایران نیز باید گفت تاریخچه قوانین ضد دامپینگ، کوتاه بوده و به ماده 7 قانون امور گمرکی مصوب 1350، بر می گردد.

پس از این مقررات در سال 1368 و به موجب تبصره 24ق. برنامه دوم توسعه کشور، مجدداً به مقوله دامپینگ توجه شد. دو سال بعد و به موجب قانون الحاق ایران به موافقت نامه راجع به نظام ترجیحات تجاری بین کشورهای در حال توسعه (مصوب 1370/9/13) بار دیگر در ماده 10 به مقوله دامپینگ اشاره شد.

---

^۱. سالواتوره، دومینک، تجارت بین الملل، (ترجمه حمید رضا ارباب)، تهران، نشر نی، 1376، ص 286

^۲. دژم خوی، غزاله، مراد پور، فرزاد، «الزامات ضد دامپینگ در سازمان تجارت جهانی و ضرورت تدوین مقررات داخلی مرتبط»، مجموعه مقالات همایش راهبرد توسعه، فرصت ها و چالش ها، تهران، موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی، 1383، ص 621

^۳. سالواتوره، دومینک، همان، ص 287.

در سال 1377 و بر اساس بند 7-3 مبحث دوم طرح ساماندهی اقتصادی جمهوری اسلامی تولید کننده، وارد کننده یا توزیع کننده از اقداماتی مانند دامپینگ برای بر هم زدن مصنوعی بازار منع شده اند. اما این ماده در خصوص نحوه وقوع و احراز دامپینگ و شیوه های مقابله با آن مقرره ای ندارد.

سر انجام در بند ح ماده 23 ق. برنامه چهارم توسعه مصوب 1383/6/11 مجلس مقرر داشت: «به منظور نوسازی و ... دولت مکلف است: اقدامات موثر حفاظتی جبرانی و ضد دامپینگ در مواردی که کالایی با شرایط غیر متعارف و با امتیاز قابل توجه به کشور وارد می شود را اتخاذ و اعمال نماید.»¹

در مجموع باید گفت نظام حقوقی ایران جز چند ماده پراکنده، بسیار کلی ناقص و گاه مبهم مقررات خاص راجع به مقابله با دامپینگ و شیوه رسیدگی به دعوی دامپینگ ندارد.

مبحث دوم: مکانیزم دامپینگ

گفتار اول: مفهوم دامپینگ

واژه ها و اصطلاحات اقتصادی نه تنها بیانگر تعاریف خاص در بین اقتصاد دانان و کارشناسان می باشد، بلکه در اقتصاد و تجارت بین الملل نیز مورد توجه اند و در بسیاری از موارد دارای شرایط حقوقی ویژه در حقوق تجارت بین الملل هستند. آشنایی با این واژه ها و تعاریف آنها سبب می شود که دست اندر کاران تجارت خارجی بتوانند به موقع از حقوقشان آگاه و در مجامع بین المللی از آن دفاع کنند. از سوی دیگر دولت ها نیز می توانند با تمسک به دادگاه های بین المللی از حقوق اقتصادی برخوردار و از بروز خسارات جبرای ناپذیر به اقتصاد ملی جلوگیری کنند و به طور واقعی و منطقی از اقتصاد داخلی حمایت نمایند.

---

¹. صادقی، محسن، پیشین، ص 11.

یکی از واژگان اقتصادی که در تجارت بین الملل جایگاه ویژه و قانونی دارد، دامپینگ (Dumping) است که در فارسی «رقابت مکارانه»^۱ یا تبعیض در قیمت ها در بازرگانی با خارج معنا شده است. برخی از کارشناسان معارل فارسی این واژه را رقابت مخرب نیز نامیده اند.

واژه دامپینگ از سال های نخست قرن 20 وارد ادبیات اقتصادی جهان شد.^۲ دامپینگ به طور اساسی عبارت است از فروش یک کالا در یک بازار خارجی با قیمتی کمتر از هزینه نهایی تولید آن کالا در کشور عرضه کننده، به منظور کسب مزیت در رقابت با دیگر عرضه کنندگان همان کالا.

این واژه از ریشه دامپ به معنی زیر قیمت فروختن است. و در زبان فارسی نیز گاه به غلط معادل هایی چون «رقابت مکارانه»، «تبعیض در رقابت ها» و «رقابت مخرب» و «قیمت شکنی» برای آن پیشنهاد شده است. با این حال، هیچ یک از عبارات فوق ترجمه دقیق واژه دامپینگ نیست زیرا برای مثال «قیمت شکنی» گاه دارای جنبه های مثبت می باشد. در حالی که دامپینگ فاقد این ویژگی است.^۳

متخصصان علم اقتصاد هر چند بر مخرب بودن این پدیده اتفاق نظر دارند،^۴ اما مبنای واحدی را برای بیان دامپینگ انتخاب ننموده اند. عده ای از صاحب نظران، دامپینگ را بر اساس معیار قیمت تعریف کرده اند و معتقدند: دامپینگ زمانی رخ می دهد که صادر کننده خارجی کالایی را در کشور دیگر به قیمتی پایین تر از قیمت فروش همان کالا در بازار داخلی به فروش برساند.

^۱. فرهنگ منوچهر، فرهنگ بزرگ علوم اقتصادی، انگلیسی به فارسی، جداول، تهران، نشر البرز، 1371.

^۲. Journal Of Economic Surveys, Vol 14, 2000, p.467.

^۳. صادقی، محسن و شهیکی تاش، محمدنبی، «دامپینگ و تجارت جهانی»، مجموعه مقالات همایش راهبرد توسعه اقتصادی، فرصت ها و چالش ها، تهران، موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی، 1383.

^۴. دژم خوی، غزاله و مرادپور، فرزاد، پیشین، ص 621.

در مقابل عده ای دیگر معیار هزینه تولید را انتخاب کرده اند و بر این اعتقادند که، فروش یک کالا در بازار خارجی به قیمتی پایین تر از هزینه های نهایی تولید کننده آن دامپینگ محسوب می شود.¹

معیار قیمت نسبت به معیار هزینه تولید، دارای 2 امتیاز عمده است:

1- تشخیص دامپینگ بر اساس معیار قیمت، ساده تر از معیار هزینه تولید کالا در کشور

صادر کننده است.

2- ممکن است کشور برای در انحصار گرفتن بازار کشور وارد کننده و در عین حال فرار از

وضع عوارض ضد دامپینگ با اعطای کمک های ویژه به تولید کنندگان داخلی، هزینه نهایی تولید را کاهش دهد.

به واسطه این امتیازات است که اکثر قوانین داخلی و بین المللی ضد دامپینگ، معیار قیمت را

برگزیده اند.²

برای مثال در ماده 6 موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (گات)³ دامپینگ به این مفهوم آمده

که: «عملی است که از طریق آن محصولات یک کشور با ارزش کمتر از ارزش معمولی وارد کشور دیگر شود».

به عبارت ساده تر در دامپینگ محصولات یک کشور با قیمتی کمتر از قیمت واقعی وارد

بازار کشور دیگر می شود. بند 1 ماده 2 موافقت نامه ضد دامپینگ⁴ WTO در تعریف

دامپینگ می گوید: «از لحاظ موافقتنامه حاضر در صورتی می توان پنداشت یک محصول

دامپینگ شده است که قیمت صارتی محصول صادر شده از یک کشور به کشور دیگر، در

¹ . <http://www.wto.org/english/thewto-e>

² . Jockso John, Anti-Dumping law and practice: (Ann Arbor, university of Michigan, 1989), p.25

³ . General Agreement on Trade and Tariff

⁴ . Article 2.determination of dumping

جریان معمولی تجارت، از قیمت محصول مشابه که جهت مصرف در کشور صادر کننده در نظر گرفته شده است، کمتر باشد.»

ماده 1 دستور العمل ضد دامپینگ اتحادیه اروپا در تعریف دامپینگ بین می دارد: «یک محصول هنگامی دامپینگ شده محسوب می شود که قیمت صادرات آن به اتحادیه، کمتر از قیمت مقایسه محصول مشابه در جریان معمولی تجارت کشور صادر کننده باشد.»¹

مطابق ماده 7 ق. امر گمرکی مصوب 1350 ه.ش، «هر گاه یک کالایی با قیمت نامتناسب با تسهیلات غیر عادی از کشوری برای ورود به ایران عرضه شود (دامپینگ) و این عمل برای اقتصاد کشور رقابت نا سالم تلقی گردد، هیات وزیران می توانند در هر موقع بنا به پیشنهاد وزارت بازرگانی برای ورود کالای مزبور از آن کشور، سود بازرگانی ویژه ای بر قرار کنند.»

هر چند این ماده از واژه «قیمت نامتناسب» استفاده کرده است اما باید گفت، معیار معینی برای تعریف دامپینگ ارائه نمی دهد و معلوم نیست که غرض قانونگذار از قیمت نامتناسب، عدم تناسب

با هزینه های تولیدات است با عدم تناسب با قیمت بازار داخلی کشور وارد کننده.²

ذکر این نکته ضروری است که صرف پایین تر بودن قیمت کالاهای صادر شده از قیمت داخلی آن دامپینگ نیست و اثبات وقوع دامپینگ امری ضروری است.³ البته در دامپینگ شرطی وجود دارد که این است: ورود جنس به یک کشور به صورت دامپینگ به زیان محصولات کشوری که دامپینگ شده است، تمام شده باشد.

¹ . <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/lexuriserv.do?uri>

² . صادقی، محسن، پیشین، ص 14

³ . Black's law Dictionary, 1983.